СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
ЧАСТЬ І. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.
РІК L. Ч. 217. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 17. жовтня 1942. No. 217. Jersey City, N. J., Saturday, October 17, 1942. VOL. L.
ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807 THREE CENTS in the United States of America.
ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки. Тел. У.-Н. Союзу: BErgen 4-1016 FIVE CENTS elsewhere.

ЗАВЗЯТА БОРОТЬБА ЗА КОНТРОЛЮ СОЛОМОНСЬКИХ ОСТРОВІВ У РОЗГАРІ

Не зважаючи на дуже важкі удари, яких дізнала японська фльота, як теж значні втрати в повітрі, японці далі продовжують офензиву, щоб доконче дістати контролю над Соломонськими островами. В Ґвадалканал удалось їм висадити дещо війська на сушу. Підчас ось тих операцій американці ушкодили японцям один панцирник, збомбардували три транспортові кораблі й знищили 33 літаки. Замітне те, що разом з американськими маринарами бється уже й американська піхота, як це подає американський воєнний комунікат.

ПІДНОСЯТЬ ВАГУ ЛІТАКІВ

Капітан Е. В. Рікенбакер, американський найвизначніший летун з першої світової війни, провіривши акцію американського воєнного летунства в Европі, заявив секретареви війни Стимсонови, що американські бомбовики є першої якости, а американські летуни знамениті. Вернувши з тайної інспекції в Англії, Рікенбакер заявив, що заки зачнемо завдавати Німеччині останній удар, треба літаками цілковито спаралізувати німецьку продукцію і мати перевагу над націстівською повітряною силою.

СХІДНІ ГРАНИЦІ ПОЛЬЩІ Й ЛЯ ҐВАРДІЯ

Нюйорський „Нови Сьвят" цитує з промови нюйорського мейора Ля Гвардії, виголошеної в Дні Пулаского в „справі советської окупації польських земель", таке:

„Окупація споконвічних польських земель не може бути апробована чесно думаючими американцями. Дехто твердить, що тяжко означити східні границі Польщі з повною точністю. Повторю слова Вудрова Вилсона, що для усіх безсторонних людей польські границі зовсім ясні. Є це ті границі, в яких рамах цей край існував віками і жаден чесно думаючий чоловік їх ніколи не квестіонував".

Ґен. Сікорскі, премієр польського уряду на вигнанню, вислав за це з Лондону Ля Ґвардії подяку такого змісту: „Найгорячіша подяка справедливому чоловікови за справедливі слова". До цього з боку етики американського народу можнаб завважити, що таки справді чесний американець не захоче наносити свідомо кривди ніякому народови, як от українському, білоруському чи литовському, щоб допомогти Польщі загарбати чужі землі з не-польським населенням, бо це булоб продовжуванням давнього насильства, а ми воюємо, щоб насильства ліквідувати. Не віримо, щоб за таке був і Ля Ґвардія.

„СЛАВЯНЕ" — ЖУРНАЛ З МОСКВИ

З датою 1. липня 1942 появилось в Москві перше число журналу „Славяне", видаваного російською мовою. Має 64 сторін. Його кличем є „Смерть німецьким окупантам". Видає його „Всесловянський Комітет". Ціль: обєднати словян довкола боротьби з гітлерівською Німеччиною. В. П. Гладик пише в москвофільській „Правді", що виходить в Філядельфії, що в журналі слабо обговорена „активність карпаторосів як в Америці, так і по обидвох сторонах Карпат". Каже, що сам вислав чотири телеграми до Москви від „Общества Русских Братств", „Правди" і від себе, та що вислали такі привіти другі, разом з архієпископом Адамом Филиповським, а про це нема ніякої згадки. А редактори журналу, пише Гладик, „повинні були правдиво змалювати як живу активність карпаторосів в боротьбі з гітлеризмом, так і наше політичне змагання до злуки з Советською Росією". Гладик надіється, що про те все, як і про їхню „боротьбу з українськими самостійниками" буде вже в новому числі цього журналу.

ГІТЛЄР, УКРАЇНЦІ Й ПОЛЬЩА

Ж. Г. Гарлі, що обговорює в „Фрі Юроп книжку „Ди „Ню Ордер" ін Поленд", якої автором є Саймон Сіґаль і яку видано в Ню Йорку, пише, між іншим, таке: „Треба ще надмінити, що д-р Сіґаль є дещо недокладний в своїх натяках про українців. Він виказує, як українські провідники, що перед війною і в перших початках війни були склонні до симпатизування з Німеччиною, тепер щодо цього розчарувались, та він нічого не згадує, як селяни Східньої Галичини помагали Польщі в першій фазі польсько-німецької війни".

—FOR VICTORY: BUY BONDS—

Совєти За Те, Щоб Негайно Судити Німців за Воєнні Злочини

Вячеслав Молотов, советський комісар заграничних справ, проголосив комунікат, розісланий до ріжних урядів на вигнанню, яких землі є під німецькою окупацією, щоб негайно судити і карати німецьких провідників, що відповідають за доконані німцями воєнні злочини. Совети домагаються, щоб в першу чергу судити і покарати Рудольфа Геса, що є інтернований в Англії, куди він прибув в якійсь тайній місії. Геса вважають „організатором німецьких звірств". До таких організаторів зачисляють Гітлера, Ґерінґа, Геса, Гімлєра, Рібентропа і Розенберга, себто цілу націстівську верхівку. Совети заявляють, що допоможуть в практичнім переведенню слідства і виконанню кари.

Ось той советський комунікат дещо заскочив британський уряд, бо Гес займає виїмкове становище. Він прилетів до Англії в військовім мундурі й в характері дипльомата, або мирового посередника, чи щось по[illegible]не. Тому з леґального боку [illegible] можна підходити до нього в теперішньому положенню як до інших націстів, обвинувачуваних за воєнні злочини.

ПРАЛАТ П. ВЕРУН ВІЗИТАТОРОМ СХІДНЬОГО ОБРЯДУ

Польська Агенція Телеґрафічна подає за німецьким офіційним джерелом, що пралат о. Петро Вергун зістав назначений Папою візитатором східнього обряду з епископською юрисдикцією над католицьким духовенством. Це мають уважати „зворотною точкою в історії української церкви". Досі, кажеться далі, католицька діяльність щодо цього обряду була обмежена до польських територій на сході. Апостольським візитатором для тих територій був епископ Чарнецький, з осідком в Дубні. Тепер всі ті землі, як й інші українські землі опинились під німецькою окупацією. Ось та „німецька окупація советської України створила можливість католицької активности в східнім обряді". Так і повстала номінація о. Вергуна Апостольським Візитатором для тих нових земель. Ватикан теж поручив о. Вергунови релігійну опіку над українськими робітниками, що є на примусових роботах в Німеччині. Ось ті вісти передає „Нови Сьвят".

НІМЦІ РОЗКОПУЮТЬ ГРОБИ НА ЦВИНТАРЯХ В УКРАЇНІ

З Буенос Айрес доностять, як подає ОНА, що до Арґентини прибули люди з країв, що є під німецькою окупацією і розповідають, що там діється. Між іншим кажуть, що в Україні й Польщі націстівська влада зорганізувала спеціяльні відділи гробарів, що мають розкопувати гроби і шукати за металевими домовинами. Це тому, що німцям бракує заліза на потреби воєнної промисловости.

ЗАБИРАЮТЬ В УКРАЇНІ КОЖУХИ І БАРАНКОВІ ШАПКИ

ОНА подає, що в турецьких ґазетах пишуть про те, що німецька влада видала в Україні наказ, щоб населення зносило до громадських урядів зимові кожухи і баранкові шапки. За непослух каратимуть тюрмою. Наказ походить від начального комісаря України і відноситься до всіх українських земель, включно з тими, що передше належали до Польщі й Румунії.

НАЦІСТИ ЛЯКАЮТЬСЯ ІНВАЗІЇ

Видно, що справа інвазії Европи дуже журить націстівських провідників, коли про неї широко заговорило берлінське радіо. Цікаве те, що самі німці піддають здогади, де ця інвазія малаб наступити. Кажуть, що зачнеться в Нормандії, в Франції, та в пристані Дакар, в Західній Французькій Африці.

Українці, що Згинули за Америку і Канаду

Маленька українська греко-кат. парохія в Сентралія, Па., подає призвіща 67 українських хлопців з парохії, що служать в американській армії, а між ними згадує двох убитих. Є ними: Нестор Чичерський і Микола Джуґля, що згинув на Филипинах. В Африці згинув другий лютенент-летун Ярослав Сенів, українець з Філядельфії, Па. Недавно писав до матери, що бере участь у воєнних акціях як бомбардир.

Канадійські ґазети подати недавно довгу лісту українських втрат підчас Аліянтського рейду на Дієп у Франції. А тепер оголошують, що канадійська ліста втрат з 15 вересня подає 30 українських прізвищ. Знову на лістах з 26 і 29 вересня та 2 жовтня є прізвища пятьох канадійських летунів-українців, що подані як „вбиті в активній службі".

РОЗСТРІЛИ ЧЕРЕЗ УКРАЇНУ І БІЛОРУСЬ

В „Фрі Юроп" з 25. вересня пише Дерік Ейбел про книжку американського амбасадора до Советів Джозефа Е. Дейвиса п. н. „Мишен до Москав", а при тому пояснює, чому були процеси Каменева-Зіновєва, Радека-Сокольнікова, а потім проти маршала Тухачевського, якого розстріляно разом з сімома червоними ґенералами. Тим, каже він, Сталін обороняв себе перед нападами з середини і ззовні, „бо засуджені особи були вмішані в змову віддати Україну і Білорусь Німеччині, а Приморську Область з Амурщиною Японії".

ТА ЗИМА БУДЕ ДЛЯ НІМЦІВ ДЕЩО ЛЕКША

Таке заповідає Британійське міністерство економічної війни. Це „лекше" відноситься тільки до економічного положення. І то головно на советському фронті. Найгірше буде з людським воєнним матеріялом, бо бракує нових вояків. І теж з використовуванням окупованих країв задля робітничих саботажів.

АМЕРИКАНСЬКІ УКРАЇНЦІ! Памятайте, що воєнний бонд у вашій хаті, це доказ вашої вдячности до тої землі, що вас приняла за своїх синів і дочок. Це теж доказ, що ми вміємо дорожити нашою свободою.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

МОЛОДЬ НА ДОПОМОГУ

У своїй радіовій промові „при огнищі" президент Рузвелт заявився за те, аби закон про військовий побір змінити в цей спосіб, аби можна покликати до війська молодих хлопців у 18. і 19. році життя. Ідучи за цим закликом начального команданта американських збройних сил, конгресові провідники взялися негайно переводити відповідну для цього ухвалу. Нема найменшого сумніву, що цей новий плян уряду скоро стане обовязуючим законом.

Край мав для свого первісного становища поважні раціональні основи. Він не хотів видно втягати в страшну війну молодь, що ще зовсім не дозріла фізично. Він не хотів наражувати видовищами різанини найбільше вразливі душі. Він хотів їм дати ще нагоду вирости, змужніти, дещо підучитися.

Одначе й для нового наставлення край має теж неменше поважні раціональні основи. Від коли існувала війна, себто за всю історію людського роду, молодь поносила великий тягар війни. В усі війни втягано скорше або пізніше хлопців, котрим вус щойно засіявся. Правда, дещо старший мужчина краще зносить труди й небезпеку, але молодь має більший запал до бою, скорше вертається з важких переживань до рівноваги. Кажуть генерали, що такі молоді хлопці це ідеальний матеріял для війни.

Зрештою, це навіть досить льогічне. Адже молодь більше ставить вагу на карту в війні: якби ворог виграв війну, то вона буде довше поносити наслідки розгрому, сором, а може й поневолення.

І ця молодь, що з молодечою вірою приймає проповідь знеслих ідеалів, в імя котрих провідники кажуть їй іти до війни, буде теж сподіватися найбільше від виграної. Коли її старші товариші стануть байдужні до того, який це буде мир заведений по війні, ці молоді люди певно не вдоволяться самим поворотом до домашнього огнища: вони ще захочуть, аби виконані були ці програми, в імя котрих їх післано на війну. Перед ними ще буде довге життя й вони певно не будуть мати охоти за свого життя йти до ще одної війни, яка могла би вийти з того, що по виграній війні край програв мир.

НІМЕЦЬКІ КОЛЬОНІСТИ В УКРАЇНІ—ПЕРШІ

З Швайцарії пишуть, що націстівський комісар в Україні говорив через радіо в справі повернення приватної власности і заявив, що німецькі кольоністи в Україні будуть перші, що їм буде повернена та приватна власність, яку вони втратили підчас революції. Він хвалив тих кольоністів за те, що хоч жили століттями в Україні, а не втратили своєї національної окремішности і „тепер можуть почувати себе щасливими". (ОНА)

„СІЧОВІ СТРІЛЬЦІ"

ОНА подає з Ціріху (Швайцарія), що в „Українських Вістях" має бути подано, що військова організація „Січові Стрільці" зістала останніми часами „значно поширена". До цього ОНА додає, що вона є тепер „на услугах німецьких окупантів". Якщоб так було, то чому не подати, на яких услугах? Є військові формації словаків, хорватів, мадярів, румунів, про яких згадується раз-у-раз, що борються по німецькім боці. Але ще ні совєтські, ні німецькі воєнні комунікати не згадували ні разу за якісь українські частини!

НОВИЙ ПРАВОСЛАВНИЙ ЄПИСКОП В РІВНІМ

ОНА подає, що „Краківські Вісті" пишуть, що єпископ Полікарп, адміністратор української православної церкви, назначив нового єпископа на місто Рівне і околицю. Є ним єпископ Плятон. Єпископ Полікарп, подає ОНА, співпрацює з націстівською окупаційною владою. З цього заключає, що певно був йому не до вподоби Олексій Ґромадзький, попередній єпископ Рівна, що свого часу співпрацював з совєтською владою, а відмовився співпрацювати з німецькою. Він десь „зник". ОНА каже, що зістав певно заморделований, або увязнений.

Золото-Ювілейна Книга Соєдиненія

„Греко Католическое Соединеніе в Злучених Державах Америки" видало з нагоди свого 50-літнього існування „Золото—Юбилейний Календар" на 1942 рік. Зладив його Михайло Роман, головний редактор „Американско-Русского Вєстніка", органу організації. Календар має 432 сторін. В статтях про минуле цеї організації, що її основано в 1892 році головно виходцями з Карпатської України („угрорусинами"), є дуже мало історичного матеріялу. Нема згадки за початкову співпрацю з галицькими українцями („русинами"), ні за причини, чому ті останні покидали „Соединеніе" і почали будувати теперішній Український Народний Союз, що повстав в 1894 році. Пропущено боротьбу з „мадяронством", а тільки коротко згадано, що за єпископа Ортинського була боротьба через „украінство". Більша частина матеріялу — це похвальні оди в честь теперішніх урядників і їхніх родин. В статті п. н. „Короткий очерк історії нашого народу" (автор підписаний як "Dr. PETER I. ZEEDICK") передано найдавніші тісні звязки з Мадярщиною, хоч підкреслено, що „русини" були перед мадярами на Закарпаттю і в Семигороді, де ще й донині живуть їхні нащадки. Пишеться, як київський князь заставив мадярів йому служити, поселивши їх над Чорним морем, де вони навчились хліборобства, випасу худоби і де зорґанізовались у племена і так потім, за сто років, рушили над Дунай, де їм, як самі признають, „русини" помогли осадовитись. Далі подано, як на дворі св. Стефана була словянська мова і культура східного характеру, та як Закарпаття як „руське князівство" чи „русска країна" тішилось автономними правами, та як угорські князі дружились з дочками українських князів, та як українська шляхта добилась великих впливів на угорськім дворі. З цього всього видно, що симпатії автора є по стороні Мадярщини. Згадуючи за культурний рух на Закарпаттю, автор подає теж і таке: „Ще треба згадати про дуже діяльного писателя і автора шкільних підручників, о. Августина Волошина, директора Ужгородської Препаранди. В початках він підпирав властиво народний підкарпатско-русский язик, але ступнево відступав від того, а вкінці став отвертим українцем і писав уже чисто по українськи". Знову згадуючи за те, як в 1918 році запала в Америці ухвала щодо приєднання Закарпаття до Чехословаччини, каже, що тоді тут не знали, що закони нової мадярської республики признавали Русску Країну з русином ґубернатором і з жупами, замешкалими русинами. Далі автор пише, що в самій „Підкарпатській Руси" були три напрямки: одні хотіли злучитись з Україною, другі остати з Мадярщиною, а треті прилучитись до Чехословаччини. Та „третя ґрупа була найслабша", каже автор. Празі приписує автор теж і назву — „Карпатська Україна"... Кінчить тим, що шкода, що вибухла війна, та що Мадярщина не змогла через те перевести „консолідацію Підкарпатської Руси" і здійснити „територіяльну автономію"...